

PERMACULTUUR: VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

INTERVIEW MET DAVID HOLMGREN

David Holmgren en Bill Mollison zijn samen de grondleggers van permacultuur. Toen ik hoorde dat Permacultuur Magazine gaat stoppen, dacht ik: het zou mooi zijn om David Holmgren te interviewen en samen met hem te kijken naar het verleden en de toekomst van permacultuur. Ik schreef een verzoek voor een interview en tot mijn grote verbazing zei hij ja.

AUTEUR RUTGER SPOELSTRA

Rutger is architect, permacultuur-ontwerper en docent.

rutgerspoelstra.nl

In het begin spreken we wat over koetjes en kalfjes, zoals dat meestal gaat bij de start van een interview. Dan gebeurt er iets opmerkelijks: hoewel ik de interviewer ben, stelt hij mij vragen. Hij vraagt wie ik ben, wat ik doe en waar ik woon. Hij vraagt over ons magazine en wat voor lezers we hebben, zodat hij daar tijdens het interview rekening mee kan houden. Dat voelt echt als een permacultuurhouding: eerst observeren en analyseren en dan pas reageren. Ik merk meteen dat permacultuur diep in zijn bloed zit.

Wortels

Als opening vraag ik naar de ontstaansgeschiedenis van permacultuur. Hij heeft dat al talloze malen verteld en ik heb er meerdere varianten van gehoord en gelezen, maar toch verrast zijn antwoord me. Permacultuur wordt soms als iets nieuws gebracht, maar – zo benadrukt David – het is diep geworteld in het verleden. Permacultuur komt niet uit het niets, het borduurt voort op eerdere ontwikkelingen. Hij omschrijft permacultuur als een tak van de boom van de biologische landbouw en hij prijst zijn voorgangers. Een aantal wortels die hij noemt, zijn:

- het werk van J. Russell Smith en in het bijzonder zijn boek: *Tree Crops A Permanent Agriculture*;
- de ontwikkeling van de biodynamische landbouw door Rudolf Steiner;
- het werk van P. A. Yeomans en dan vooral het ontwikkelen van het keyline-systeem;
- de ontwikkeling van de natuurlijke landbouw in Japan, die zich onafhankelijk heeft ontwikkeld van de westerse wereld;
- en natuurlijk het rapport van de club van Rome: *De grenzen aan de groei*.

Maar waar permacultuur het meest van geleerd heeft, is van inheemse bevolkingen en hun traditionele praktijken. Niet alleen in Australië, maar overal ter wereld.

Het ontstaan van permacultuur

David werd geboren in 1955. Hij omschrijft zichzelf als 'tweede generatie activist'. Zijn ouders protesteerden tegen zaken als de oorlog in Vietnam en racisme. David is opgevoed met het idee dat je zelf moet nadenken, niet blind geloven wat autoriteiten en experts vertellen. En ook dat je moet opkomen voor wat je gelooft en – als dat nodig is – weerstand moet bieden aan groepsdruk. Na het afronden van zijn middelbare school reist David een jaar liftend door Australië. In Tasmanië stuit hij op de studie *Environmental Design* die hem intrigeert. Hij besluit deze studie te gaan volgen. De studie is een radicaal experiment; er is geen vast curriculum, geen vast tijdschema en studenten hebben grote invloed op de keuze van docenten. Daar, bij een seminar van *Environmental Design*, ontmoet hij Bill Mollison. Bill is veel ouder – geboren in 1928 – en is op dat moment docent bij de faculteit psychologie aan de Universiteit van Tasmanië. Bill en David raken in gesprek en delen een fascinatie voor de relatie tussen de mens en natuurlijke systemen. Hun discussies leiden ertoe dat David hierover een scriptie gaat schrijven voor zijn studie. Het manuscript gaat over het grensvlak van landbouw, landschapsarchitec-

tuur en ecologie, waarbij de natuur als voorbeeld werd gebruikt. David was geen student van Bill, er was geen formele relatie. Hij vertelde dat hij zelfs nooit naar een psychologieles van Bill is geweest. Wel was Bill een raadgever, een mentor; Bill en David werkten nauw samen. Ze deelden zelfs een tijd een huis en een tuin, waar ze hun ideeën uitprobeerden. Ook gingen ze regelmatig samen op reis voor inspiratie en verzamelden ze samen planten.

Na twee jaar werken aan de scriptie studeert David af. Bill zorgt ervoor dat het werk niet in een la verdwijnt maar de wereld in gaat. Samen hebben ze het verder uitgewerkt tot het boek *Permaculture One: a perennial agricultural system for human settlements*. Het boek is de kickstart van de permacultuur. David noemt een aantal kenmerken die permacultuur onderscheidend maken. Permacultuur is praktisch en holistisch. Het richt zich niet op waar je tegen bent, maar waar je voor bent: niet vechten tegen de wereld die je niet wil, maar bouwen aan de wereld die je wel wil. Hij noemt het zelfs een protest tegen de protestgeneratie. En permacultuur is voor iedereen: mensen van alle culturen, geloven en politieke voorkeuren zijn welkom.

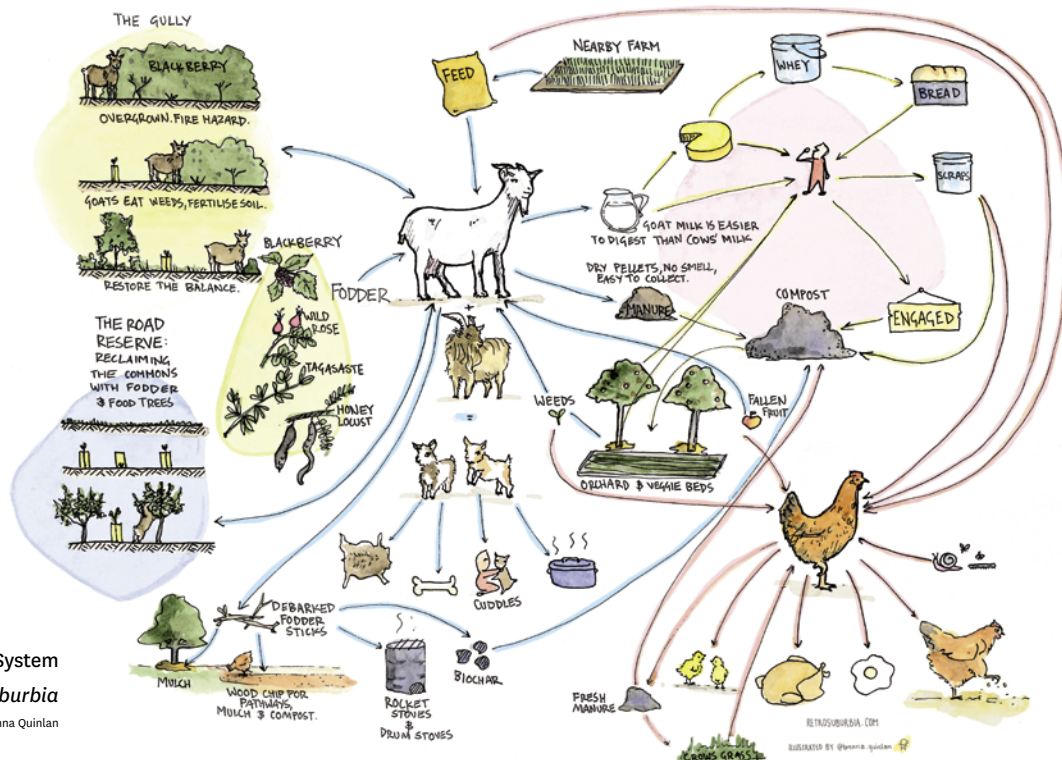
De ontwikkeling van permacultuur

Na *Permaculture One* gaan Bill en David ieder hun eigen weg. David is nog jong en gaat ervaring opdoen en zijn ideeën in de

Foto: Happen Films

↑ Melliodora vanuit de lucht

The Melliodora Goat System
 Tekening uit het boek *RetroSuburbia*
 Illustratie: Brenna Quinlan

praktijk brengen. Bovendien wil hij met zijn handen werken, praktische vaardigheden ontwikkelen. Zijn eerste grote project is het landgoed van zijn moeder, die op latere leeftijd naar het platteland was verhuisd.

Niet lang daarna ontmoet David zijn partner Su Dennett. Hij begint *Holmgren Design* en gaat aan de slag als consultant. In 1985 kopen ze een stuk land: Melliodora. Het is een hectare groot en is vernoemd naar de boom *Eucalyptus melliodora* die op het terrein groeit. Het is een echte proeftuin. Ze bouwen er hun eigen passiehuus en leggen onder andere groentetuinen, boomgaarden en vijvers aan. Het project is goed gedocumenteerd, iets wat zeldzaam is in de permacultuur. Er is een boek over verschenen en er zijn meerdere documentaires over gemaakt. Ze wonen en werken er nog steeds, ze blijven observeren en reageren en het terrein blijft zich ontwikkelen.

Bill Mollison gaat ondertussen een heel andere kant op: hij gaat permacultuur de wereld in brengen. Hij richt het eerste permacultuurinstituut op in 1979. Twee jaar later geeft hij de eerste *Permaculture Design Course* (PDC). Dit is een stoomcursus ecologie en ontwerpen van minimaal 72 uur, waarin de deelnemers helemaal worden ondergedompeld in de wereld van permacultuur. Ook schrijft hij het boek *Permaculture – A Designer's Manual*. Het is zijn meesterwerk, een indrukwekkend boek waarin hij de basisideeën van permacultuur uitlegt en laat zien hoe je permacultuur kan toepassen op verschillende grondsoorten en in allerlei klimaten.

Dankzij Bills enthousiasme en charisma gaan steeds meer mensen permacultuur in de praktijk brengen. Zo ontstaat er langzaam een gemeenschap van gelijkgestemde mensen buiten de academische wereld: de permacultuurbeweging. "We hebben samen het permacultuurconcept bedacht, maar Bill Mollison is de vader van de permacultuurbeweging", zegt David hierover. David was hier niet actief bij betrokken, hij had een rol op

afstand, meer als observator. Hij was in het begin sceptisch over de permacultuurbeweging, zijn ideeën waren meer anarchistisch. Toch hebben David en de permacultuurbeweging elkaar jaren later alsnog omarmd. Dat was nadat Holmgrens boek *Permaculture: Principles and Pathways Beyond Sustainability* uitkwam. In dat boek uit 2002 brengt hij 25 jaar denken, doen en lesgeven samen.

In de loop der jaren komt en gaat de interesse voor permacultuur. Vele nieuwe mensen zorgden voor nieuwe ontwikkelingen, verdieping en verbreding. Permacultuur werd langzaam volwassen. Ook ontstonden er nieuwe bewegingen vanuit de permacultuur, zoals Global Ecovillage Network en de transitiebeweging.

Ontwerpproces

Ons gesprek verplaatst zich langzaam van het verleden naar de toekomst. Ik vraag David welke aandachtspunten er zijn voor de permacultuurbeweging in de komende jaren. Het eerste wat hij noemt, is het beter begrijpen en beheersen van het ontwerpproces. Nu is het nog een zwarte doos, een mysterie. Aan het begrijpen van het ontwerpproces werd gewerkt door Davids vriend en collega Dan Palmer op de website *Making Permaculture Stronger*. Daar bekeek Dan Palmer permacultuur met een kritische blik, met als doel deze sterker te maken. Op die website staat een groot aantal interviews en discussies met permaculturisten over het ontwerpproces. Helaas is Dan Palmer niet meer in leven. Hopelijk wordt zijn zoektocht door andere permaculturisten voortgezet.

Verbinden

"Wat is de belangrijkste uitdaging voor permacultuur in de toekomst?", vraag ik hem. Hij hoeft geen seconde na te denken: "Het maken van nieuwe verbindingen." In de loop van het gesprek komen vier groepen om mee te verbinden ter sprake: de macht, gewone mensen, niet-verbonden en de inheemse bevolking.

Een belangrijke verbinding om te versterken is die met het centrum van de macht – wat hij de binnenkant noemt: politiek, bedrijfsleven, de academische wereld. Er is daar tegenwoordig veel aandacht voor permacultuurthema's zoals biodiversiteit, klimaat en uitputting van grondstoffen. Helaas zijn de oplossingen die ze nastreven bijna altijd high-tech en globalistisch. Het zou mooi zijn als we ze enthousiast kunnen maken voor lokale, low-tech oplossingen om zo een veerkrachtiger systeem te bouwen. De vraag aan de permacultuurgemeenschap is of we dat willen, meer verbinding met de macht? Dat hangt ook samen met de vraag waar we ons positioneren.

Staan we aan de rand van de maatschappij of zijn we mainstream?

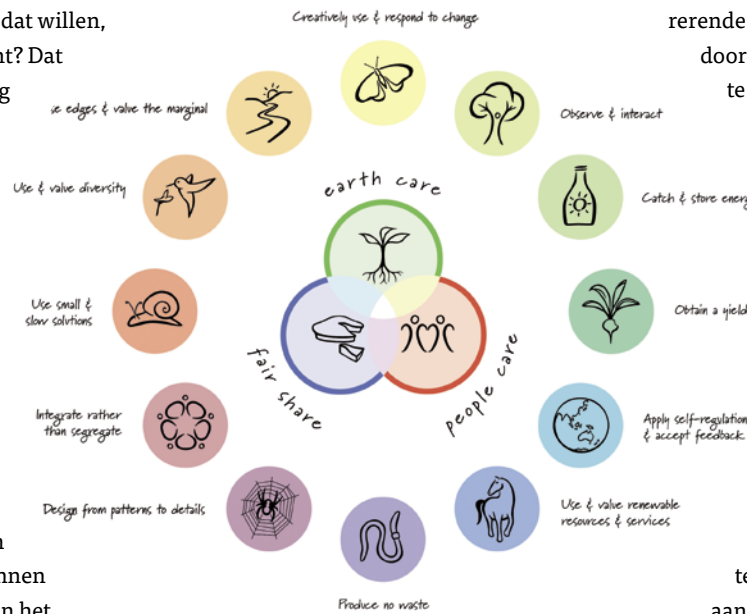
Een andere verbinding om te versterken is die met gewone mensen, het midden. Hierbij kunnen we ons het beste richten op het oplossen van praktische zaken. Dit kan zijn door te laten zien hoe mensen de kosten van hun levensonderhoud kunnen verlagen, meer autonomie kunnen krijgen, minder afhankelijk van het systeem kunnen zijn en dus een grotere vrijheid kunnen hebben.

De beste manier om dit te doen is door gemeenschappelijke grond te vinden en niet door te preken. Je hoeft het niet ideologisch eens te zijn met elkaar, maar je richt je op de zaken waarover je het wel met elkaar eens bent. Davids boek *RetroSuburbia* gaat hierover, het is lokaal en praktisch. Het boek is in de eerste plaats bedoeld voor mensen in de Australische buitenwijken. “*RetroSuburbia* is gericht op praktische low-tech oplossingen die onze afhankelijkheid van geglobaliseerde productie verminderen.” Het boek is in coronatijd gratis online gezet, omdat David en Su het belangrijk vonden dat in zo'n moeilijke tijd deze informatie gratis toegankelijk was voor iedereen.

Ook belangrijk is de verbinding met mensen aan de rand van de maatschappij: mensen die niet mee kunnen komen, in armoede leven, ziek of verslaafd zijn, vluchtelingen, daklozen, mensen die op de een of andere manier niet willen of kunnen passen in de maatschappij. “Verbinden met de niet-verbondenen” noemt hij het. Het is een groep die hard groeit en het belangrijkste voor deze groep is overleven. Hierbij kunnen we helpen door te focussen op zaken die verband houden met acute zorgen: voedsel, drinkwater, huisvesting, gezondheid en energie. Daarnaast kunnen we ook mensen uit deze groep een plek geven in onze permacultuurprojecten en zo zorgen voor zingeving in hun leven. Gebruik randen en waardeer de marge, is een van David Holmgrens permacultuurprincipes. Randen zijn belangrijk in permacultuur. In plaats van als beperking kun je de rand ook zien als een dynamisch en productief deel van het systeem, er ligt hier veel potentie.

Maar de belangrijkste verbinding – de allerbelangrijkste – is volgens David die met de inheemse volkeren. “Ga terug naar de inheemse bevolking en leer van hen.” In Nederland en België is er geen inheemse bevolking meer – zoals in Australië – maar er is nog wel veel oude kennis en wijsheid aanwezig waar we als permacultuurgemeenschap veel van kunnen leren.

David's aandacht voor verbinden is de belangrijkste les voor mij uit het interview. Ik hoop dat we er samen mee aan de slag gaan, door inspirerende voorbeelden te laten zien en door inspirerende voorbeelden te zijn.

Permacultuur Ethiek & Ontwerpprincipes van David Holmgren

Bron: permacultureprinciples.com

Ten slotte

David spreekt rustig en weegt zijn woorden zorgvuldig. Hij heeft veel nagedacht over de zaken waar hij over spreekt en hij heeft ook veel praktische ervaring. Wat me verder opvalt is dat schrijven essentieel is voor hem. Schrijven helpt hem om dingen te begrijpen, te verwoorden en structuur aan te brengen in zijn gedachten.

Hij verwijst vaak naar artikelen en boeken die hij geschreven heeft. Die teksten heb ik dan ook gebruikt als aanvulling op het interview.

Hij sluit ons gesprek af met de mooie woorden: “*Let's fix things!*” Ik heb geprobeerd het te vertalen, maar omdat het woord *fix* in het Engels zoveel verschillende betekenissen heeft – oplossen, herstellen, in orde brengen, regelen, repareren, opknappen – wil ik het slotwoord onvertaald laten en eindigen met de Engelse woorden van David Holmgren:

“*Let's fix things!*”

MEER INFO:

holmgren.com.au

melliodora.com

permacultureprinciples.com